

Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane

26.05.2013

NVE – Konsesjonsavdelingen,
Postboks 5091 Majorstua,
Oslo 1.

Fråsegn knytt til småkraftpakken for Vanylven/Vågsøy.

I høyringsbrevet vert vi bedne om å uttale oss både om pakken, og om dei einskilte vassdraga. Vi vert og utfordra til å vektlegge dei tema som etter vårt syn er mangelfullt belyst i søknaden. Dette vil vi freiste, først gjennom nokre generelle punkt som legg føringar for dei tilrådingane vi kjem med for dei ulike søknadane. Naturvernforbundet i Møre og Romsdal har uttalt seg om dei fem småkraftverksøknadane som ligg i Vanylven kommune, desse går ikkje inn i Sogn og Fjordane, og Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane vil berre omtale Høgelida, som ligg i grenseområda mellom Vanylven og Vågsøy kommunar. Vi vil likevel gjenta ein del hovudpoeng frå fråsegna til Naturvernforbundet i Møre og Romsdal, så det ikkje er tvil om at Naturvernforbundet er einige på tvers av fylkesgrensar.

1.Om pakkar.

Dette er ein ny måte å handsame konsesjonssøknader på, som stiller nye krav til fleire partar:

- Mens snø og is dekkjer det maste av landskapet skal grannar, politikarar, kommunale sakshandsamarar og høyringspartar som oss gjere seg opp ei meining om konsesjonssøknadane. Pakken vart lagt ut på høyring 25. februar, og frå då og fram til høyringsfristen er det ikkje lett å vurdere bekekløfter, fossesprøyt og landskapsbilete. Det gjer at vi i større grad enn før må sette lit til vurderingane i dei biologiske rapportane. Miljøfagleg Utredning sin rapport til OED i 2008 (Gaarder og Melby) peikar på at ikkje alle rapportane held mål. Med auka saksmengd og press på sakshandsamingstida for å rekke dei grøne sertifikata, trur vi ikkje at kvaliteten har betra seg.
- Den kommunale sakshandsaminga kan lett bli summarisk når fleire saker skal handsamast av ein liten fagetat som har meir enn nok andre oppgåver på ein pressa tidsplan. Det vert då lett til at sakene leggst fram for politikarane utan ei grundig og problematiserande saksutgreiing. Vi håper dette ikkje gjeld for Vågsøy kommune!

- Med dette som bakteppe ventar vi at NVE legg større vekt på "føre- var"- prinsippet enn då konsesjonssøknadane kom enkeltvis.
- Naturvernforbundet er i same situasjon som kommunane. Med avgrensa kapasitet til sakshandsaming, blir det lett til at den store mengda med søknadar om småkraftverk på kort tid ikkje får god nok sakshandsaming i ein friviljug organisasjon som Naturvernforbundet, der mesteparten av handsaminga skjer på fritida hjå enkeltmedlem. Difor meiner vi at sakane burde vore spreidd utover eit langt større tidsrom så dei friviljuge organisasjonane og andre betre fekk handsame søknadane.

2. Om vurdering av samla belastning.

Det gode med pakkehandsaminga er at det i større grad vert mogleg å sjå dei i samanheng. Vi vil og legge vekt på å sjå dei i samanheng med andre naturinngrep, og med inngrep i tilstøytande område.

NVE – Rapport 2- 2010, "Etterundersøkelser ved små kraftverk. Sumvirkninger på landskap", har to klare konklusjoner som må gje føringar for Vanylven/Vågsøy-pakken. Det viktigaste for landskapsbiletet er at dei eksponerte fossane vert skjerma for regulering. Den andre konklusjonen rapporten trakk var at vegbygging og andre tekniske installasjonar belasta landskapsbiletet vel så mykje som sjølve elvereguleringa.

3. Om biologisk mangfald.

I dei 5 tiltaksområda er der få funn av høgt graderte raudlisteartar (CR, EN), men fleire med lågare status (NT, VU) og artar som har sårbare bestandar sjølv om dei er ute av raudlista. Dette gjeld særleg fuktkrevjande artar i bekkekløfter og fossesprøytoner, men og karplantar som er ømfintlege for endringar av mikroklima. Spettartar, strandsnipe, oter og fossefall har robuste bestandar ved fleire av dei seks aktuelle elvane. Dessa artane er ikkje på raudlista, men kan lett hamne der om vi ikkje tek omsyn til at dei treng eit beredskaps- habitat ved naturlige variasjonar og utilsikta press på det området dei har i dag. Dette stiller krav til "føre- var" tenking, og til å sjå samla belastning.

4. Om kunnskapsgrunnlaget.

Dei biologiske rapportane viser i fleire høve til tidlegare registreringar, til naturbasen og til dokumentasjon / litteratur som fins. "Supplerande kartlegging av naturtypar i Vanylven kommune 2007" (Rapport 2008-01) har eit kapittel om kunnskapsstatusen. Der er konklusjonen at "Kunnskapsgrunnlaget har vorte betre med denne rapporten, men langt frå godt nok." Særleg peikar rapporten på manglande kunnskap knytt til floraen på olivingrunn.

Vassforskrifta legg nye, og strengare krav til dokumentasjon som må ligge til grunn for inngrep i eit vassdrag. Vi finn dei i §12, vedlegg V, "Klassifisering og overvåking" og i miljøkvalitetsstandardane i vedlegg VIII.

I dei fleste søknader er det søkjaren sjølv og / eller andre som har økonomiske interesser av utbygginga som er gitt opp som kjelde til kunnskap om fiskebestand, fauna, friluftsliv, kulturtradisjonar og andre brukarinteresser knytt til vassdraget. I små bygdesamfunn har dei fleste relasjonar til kvarandre. Vi håper NVE ser utfordringa knytt til ”vennskap og kjennskap”, og utøver kjeldekritikk.

Ny dokumentasjon om opplevingsverdien ved vatn og vassdrag bør vege tungt ved konsesjonsvurderingane. Dette er gamal kunnskap, men no kan vi også vise til NVE rapporten i serien Miljøbasert vannføring 4- 2009 «Hvor viktig er vann og vassføring for friluftsliv?» Rapporten konkluderer med at vatn blir verdsatt veldig høgt som kjelde til naturoppleving og opplevingsaktiviteter. Og «egen kunnskap om at et vassdrag er utbygd påvirker opplevelsen negativt».

NVE Rapport nr. 2- 2010 peikar og på fagkunnskap / utgreiingar og manglar når det gjeld friluftsliv, estetikk, landskapselement og kulturverdiar knytt til vassdraga. Til no har det vore konsesjonssøklar som beskriv konsekvensane. «Det bør likevel vurderast om NVE skal stille krav til bruk av fagkompetanse på området i søknadsfasen.» «I dag er de største utredningskravene for vannkraftverk knyttet til konsekvenser for biologisk mangfold, mens andre tema har lavere prioritet. I en konsesjonsbehandling og konsesjonspliktavurdering skal man imidlertid vurdere om inngrepet fører til ulemper for ”allmenne interesser”. I dette begrepet ligger det vesentlig flere tema. Myndighetene bør derfor vurdere om det ikke er fornuftig å stille strengere utredningskrav også til tema som landskap og friluftsliv, som lokalsamfunnet gjerne er mer opptatt av. Det vil også trolig bli en bedre og mer uholdbar vurdering av konsekvensene på disse miljøtemaene om vurderingene ikke kan foretas av utbyggeren selv» (sitat).

Kunnskap og forskning på friluftsliv og naturoppleving finst, fagfolk finst, og vi ser fram til at kunnskapsgrunnlaget skal utvidast og forsterkast på dette feltet. I denne fråsegna dreg vi fram minner, kjensler, estetikk og tradisjonar knytt til vassdraga. Det meiner vi er like så relevant som mange av dei målbare størrelsane. Som Albert Einstein sa: “Det er ikkje alt som kan teljast som tel, og det er ikkje alt som tel som kan teljast.”

Når kunnskapsgrunnlaget på desse tema er svake for desse tiltaka, set det desto større krav til at NVE har sine « føre-var-briller» på.

5. Om referansane til Vassdirektivet.

Arbeidet med å nå Vassdirektivet sine miljømål innan 2021 er i startfasen, og alle elvar og anna overflatevatn er omfatta av vassforskrifta sine miljømål. Sogn og Fjordane vassregion har hatt «Vesentlege vassforvaltningsspørsmål» ute på høyring. I høyringsdokumentet vert vasskraftproduksjon trekt fram som ei av dei store utfordringane, og er årsak til dei fleste registreringane av vassførekomstar i risikosonar i Nordfjord vassområde.

«Jfr. Vassføreskrifta § 4 skal vassførekomstane ha minst god økologisk tilstand. Dei fleste vassførekomstane i Sogn og Fjordane har godt vassmiljø, og i desse er det vesentleg at tilstanden blir oppretthalden. I vatn kor miljøtilstanden er dårlegare enn god må det settast inn tiltak i planperioden 2016 – 2021 for å betre tilstanden.»

For vassdrag i god eller svært god tilstand kan eit avslag om småkraftutbygging vere eit nødvendig førebyggjande tiltak for å nå miljømåla i 2021. (sjå Vesentlege vassforvaltningsspørsmål, kap.5.1 Standard miljømål). Vi vil argumentere for ei handsaming av Vanylven/Vågsøy- pakken som trekk mot same mål som vassområdet sitt arbeid. Nye småkraftkonsesjonar må bli vurdert opp mot §12, ”Ny aktivitet, eller nye inngrep” i Vassforskrifta.

6. Om oppfølging av konsesjonsvilkår.

NVE Rapport 2- 2011, ”Etterundersøkelser ved små kraftverk” peiker på fleire uheldige sider ved småkraftutbygginga til no. Funna i denne rapporten må legges føringar for handsaminga av søknadane i Vanylven-/Vågsøypakken.

«Undersøkelsen viste at de fleste brøt forutsetningene om minstevassføringsutslipp». ... Verken NVE eller kommunene fulgte opp kraftverkene etter at de var bygd. Prosjektet viser derfor at det er et stort forbedringspotensiale for saksbehandling og oppfølging av slike kraftverk, og prosjektet foreslår enkelte tiltak som kan vurderes».

Før ei ny omfattande utbyggingsrunde spør vi: Er vi trygge for at eventuelle nye konsesjonar vert betre etterlevde enn det som går fram av NVE-rapporten? Vi kan peike på problem som:

- Vegbygging som vart unødvendig eksponert.
- Overdimensjonert kjøreareal rundt kraftverket.
- Manglande opprydding.
- Vegetasjonsdekke som ikkje blir sett i stand i tråd med vilkåra.
- Konsesjonssøknaden gir ikkje eit representativt bilde av landskapsvirkningane slik dei blir etter utbygginga.
- For lavt presisjonsnivå i når ein skal vise forventa landskapsvirkningar.
- Istandsetjing av røyrtrase blir ikkje utført i tråd med detaljplanen.

7. Tekniske alternativ.

Vi har sett Coanda- inntak i drift. Det vert sagt at desse inntaka tek betre vare på småfisk, biologisk botnsubstrat, larvar og smådyr i elva etter regulering. Dei vil i større grad følgje elva nedstraums enn ved tradisjonelle inntak. Nokre er i drift i Norge , men i andre europeiske land er dei vanlegare. Dei skal og gje lågare demningar og mindre behov for tilførselsvegar. Dette er ikkje vårt fagfelt, men vi veit at det vert forska på effekten av coanda- teknologien ved universitetet i Bergen. Skal det byggast fleire småkraftverk, må dei beste tekniske løysingane nyttast.

Desse sju fokusområda er bakteppe og grunngeving for vurderingane våre av

konsesjonssøknadane i Vanylven-/Vågsøypakken.

Høgelida kraftverk i Vågsøy/Vanylven kommunar

Naturvernforbundet meiner alternativ 2 er det beste, der ein har med avbøtande tiltak for storlomen. Konsekvensane for storlomen må ein følgje tett i etterkant av ei utbygging, slik at ein ikkje tek det for god fisk at forholda blir betre for storlomen.

Den forlenga vegen opp til inntaket på 4-500m, må ikkje bli gjort til ein permanent køyreveg. Han må gro att slik at ein berre kjem opp med naudsynt køyretøy som trengs for tilsyn av inntaket, og vegen må bli sperra med låst bom for å hindre ulovleg køyring, det må berre bli tilgang til fots for allmennheita. Dette fordi tiltaksområdet ligg i buffersona til eit større INON – område, og fordi storlomen og anna liv (også friluftsliv) rundt Movatnet føretrekk ein natur utan bilisme.

Andre artar, som fossekallen, kan som nemnt under pkt. 3, Om biologisk mangfald, fort hamna på raudlista om ikkje enkelthabitat vert verna mot tekniske inngrep. Det er difor viktig at ein fer varsamt fram både i utbyggingsperioden og etter at utbygginga er ferdig. Naturvernforbundet ser ein fare for at raudlista fort kan verte større om totalsummen av inngrep, både planlagde og meir eller mindre lovlege/ulovlege, får rå grunnen utan at ein tek omsyn til artane som er avhengig av spesielle naturmiljø. NVE som konsesjonstildeler har her eit stort og viktig ansvar, som vi ber om at dei tar med i vurderinga av alle konsesjonssøknadar.

Med venleg helsing

Thorleif Jakobsen (sign)
-leiar-

Ove Eliassen (sign)
- styremedlem-